

Nr 33.

Av herr **Hamrin m. fl.**, *angående omarbetning av gällande bestämmelser för samhällets hjälpverksamhet.*

Den sociala hjälpverksamhetens organisation har under de senaste tjugofem åren utvecklats i decentraliserande riktning. Från att ursprungligen hava åvilat kommunernas fattigvårdsstyrelser har den nämnda verksamheten undan för undan specialiserats på flera organ. Sålunda är den sociala försäkrings- och hjälpverksamheten i kommunerna för närvarande i huvudsak fördelad på fattigvårdsstyrelser, barnavårdsnämnder, pensionsnämnder, arbetslöshetskommittéer och nykterhetsnämnder. Därtill kommer att ej sällan även skolstyrelser och hälsovårdsnämnder utöva hjälpverksamhet av hithörande art.

Med denna specialisering hava, jämte vissa fördelar, även följt flera olägenheter för såväl de hjälpsökande som kommunerna. Den sociala försäkrings- och hjälpverksamhetens organisation har också varit föremål för utredning senast av de enligt Kungl. Maj:ts beslut den 26 april 1929 tillkallade organisationssakkunniga. Dessa sakkunniga hava den 11 december 1934 avgivit betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. (statens offentliga utredningar 1934:53), i huvudsak avseende centralisering av hjälpverksamheten till en social nämnd.

De yttranden, vilka avgåvos över organisationssakkunnigas nämnda förslag, voro dock till övervägande delen avstyrkande. Departementschefen ansåg sig icke heller på grund av de mot förslaget förebragta skälen böra lägga sakkunnigförslaget huvudprinciper till grund för lagstiftning i ämnet.

Emellertid ansåg departementschefen, att ett visst behov av ökad samverkan mellan de olika sociala hjälporganen förelåg. För att tillfredsställa detta behov framlades i Kungl. Maj:ts proposition nr 3 vid 1936 års riksdag förslag till lag om socialregister. Riksdagen biföll förslaget och den 20 mars 1936 utfärdades lagen om socialregister, vilken trätt i kraft den 1 januari 1937. Otvivelaktigt hava därmed garantier tillskapats för nyttig samverkan mellan de sociala hjälporganen, varigenom vissa nackdelar av den *organisatoriska decentraliseringen* kunna motverkas.

Trots sålunda nyligen avslutade utredningar och viktiga åtgärder i rent organisatoriskt avseende äro dock förhållandena på den sociala hjälpverksamhetens område enligt undertecknades mening långt ifrån tillfredsställande.

De senaste åren kännetecknas i själva verket av en alltmera skärpt ten-

dens till splittring inom lagstiftningen rörande samhällets hjälpverksamhet. Några av de motiv och syften, vilka styra denna utveckling, äro förvisso värdefulla och praktiskt betydelsefulla. Sålunda finnes icke något att invända mot en sådan teknisk uppdelning av hjälpformerna, som går ut på att åvägabringa en rationell och effektiv anpassning av hjälpen efter de i verkligheten förekommande, väsentligt skiftande understödsbehoven. Vidare är det ändamålsenligt och riktigt, att nya bestämmelser tillskapas inom den hithörande lagstiftningen i syfte att nyorientera socialpolitiken efter de riktlinjer, vilka anses lämpliga att följa i den aktuella befolkningspolitiken.

Denna uppdelning av här ifrågakvarande lagstiftning medför visserligen icke längre, såsom under den tidigare, här ovan berörda utvecklingen, en ökning av antalet sociala hjälporgan. Men den leder till en påfallande ökning av antalet olika, från varandra avgränsade hjälpformer. Frånvaron av övervägda och fasta riktlinjer för denna utveckling har redan enligt talrika vittnesbörd åstadkommit ett tillstånd av oreda och missförhållanden, ej sällan yttrande sig i orättvisor för de hjälpbehövande och onödigt växande förvaltningskostnader för det allmänna.

Samtidigt därmed sker en successiv nedbrytning av den fundamentala hjälpform, som fattigvården utgör. Vid tillskapandet av de nya sociala hjälpformerna har man i regel utgått från den uppfattningen, att fattigvården är ur såväl samhällets som den enskildes synpunkter olämplig såsom hjälpform. I 1934 års barnpensioneringssakkunnigas betänkande med förslag till understöd åt vissa barn framhåves exempelvis att »det icke kan förnekas, att huru välordnad och humaniserad fattigvården än är, medför likväl fattigvårdsunderstöd ofta för barnens föräldrar och närstående en känsla av osäkerhet, beroende och mindervärdighet. Dessa omständigheter kunna även inverka på barnens känslö- och tankeliv och giva detta en för framtiden olycklig inriktning». I Kungl. Maj:ts proposition nr 15 till årets riksdag med förslag till lag angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i lagen om folkpensionering erinras om att folkpensioneringen avser att »bespara oförvitliga medborgare med ingen eller obetydlig inkomst förödmjukelsen att på ålderns dagar falla fattigvården till last». Flera exempel på en likartad uppfattning, vittnande om dennas djupa förankring i den allmänna opinionen, torde lätt kunna anföras. Enligt detta betraktelsesätt utgör alltså fattigvården en mindervärdig och nedsättande form av samhällsvård.

Om emellertid denna uppfattning är riktig, bör enligt vår mening den sociala hjälpverksamheten reformeras i sådan riktning, att alla kategorier av behövande kunna erhålla erforderlig hjälp av samhället i ändamålsenliga och människovärdiga former. Ur social rättfärdighetssynpunkt kan det nämligen icke vara försvarligt, att samhället, såsom nu sker, utan klara linjer accepterar en utveckling, varigenom betydande grupper medborgare lämnas kvar i en social hjälpform, vilken samhället självt betecknar såsom olämplig och stötande för den enskildes rättsmedvetande.

Det problem, på vilket vi här riktat uppmärksamheten, är tydligen icke av

organisatorisk art utan rör själva *grunderna för samhällets hjälpverksamhet*. För närvarande baseras denna på tvenne varandra motsatta principiella inställningar: en som fördömer fattigvården i dess nuvarande gestaltning och en som utan vidare förutsätter dess bevarande. Denna inkonsekvens leder till att olikartad hjälp lämnas i likartade behovslägen genom olika samhällsliga organ. Utom orättvisor och missförhållanden för det stora flertalet hjälpbehövande medför detta ohållbara tillstånd praktiska svårigheter för hjälporganen. I detta sammanhang må även påpekas de anmärkningsvärda förhållanden, vilka för en del av klientelet härröra från gällande bestämmelser angående hemortsrätt.

Av förklarliga skäl kan det här icke ifrågakomma att uppdraga några riktlinjer för en på enhetliga principer baserad samhällsvård, vilken lämpar sig för alla kategorier hjälpbehövande och vilken arbetar i sådana former, att det förnedrande och stötande, som anses vidlåda den nuvarande fattigvården, försvinner. Sannolikt är, att vissa av den nuvarande fattigvårdens bästa egenskaper vid en prövning kunna visa sig vara av värde, exempelvis den personliga anpassningen och intresset för det rent mänskliga momentet i samhällets hjälpverksamhet. Av betydelse bliva säkerligen även erfarenheterna från den senaste krisen om nödvändigheten att söka effektivt förhjälpa särskilt unga, hjälpbehövande personer till en sådan ställning, att de själva kunna sörja för sin utkomst. En aktiv socialpolitik med personligt inslag av antydd art torde väl harmoniera med den känsla av social samhörighet och socialt ansvar, som alltmer kommer till synes i vårt land.

Ett ytterligare starkt skäl för en omarbetning av nuvarande bestämmelser för samhällets hjälpverksamhet, syftande till ett samordnande av de olika sociala hjälpformerna, är att den inslagna utvecklingen medför svårigheter att överblicka och ändamålsenligt tillämpa det växande antalet fristående lagar. Särskilt framträda komplikationerna, då olika hjälpbehov uppträda samtidigt hos olika medlemmar av samma familjehushåll eller omväxla hos en individ. Att en hjälpverksamhet på basis av den splittrade lagstiftningen kräver onödigt stora kostnader för det vidlyftiga administrativa arbetet må även framhållas.

Undertecknade anse alltså, att skäl föreligga för en skyndsamt bedriven utredning i syfte att åvägabringa sådana former för den sociala hjälpverksamheten, att det förödmjukande och socialt stötande, som anses vidlåda den nuvarande fattigvården, undvikes. Utredningen bör även omfatta utarbetande av förslag till en enhetlig och systematiskt sammanhängande lagstiftning om den sociala hjälpverksamheten.

Förvissade om att tidpunkten nu är inne för en socialreform i antydd riktning få vi härmed hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande omarbetning av nuvarande bestämmelser för samhällets hjälpverksamhet, syftande till ett plan-

mässigt samordnande av den nu splittrade hjälpverksamhetens skilda former, samt framläggande för riksdagen av de förslag, vartill utredningen må föranleda.

Stockholm den 20 januari 1937.

Felix Hamrin.

Elof B. Andersson.

Eliel Löfgren.

D. Hansén.

B. v. Stockenström.

J. Bergman.